

Lyriden 1998 vanuit Biddinghuizen.

Casper ter Kuile¹

1. Akker 145, 3732 XD de Bilt

We hebben weer een gedenkwaardige Lyriden-actie achter de rug. Dat heeft natuurlijk in de eerste plaats te maken met die prachtig heldere nacht na die zo lange periode van regenachtig, bewolkt weer die al duurt vanaf circa eind februari. Onze geachte visueel waarnemers Marco Langbroek en Koen Miskotte hebben tussen eind februari en deze zo prachtig geslaagde Lyridennacht slechts 2 nachten in maart kunnen waarnemen. Dat we nu net tijdens het maximum van de Lyriden zo'n fraaie nacht beleven is wel een klein wonder te noemen.

Twee roemruchte Delphinianen van het eerste uur, Koen en Robert, hebben de gehele week vrijaf genomen en zijn dus maximaal gemotiveerd om tussen allerlei huishoudelijke klussen door ten strijde te trekken. Ook Marco probeert tussen belangwekkende dissertaties door van de partij te zijn. En ook ik heb drie dagen verlof opgenomen die ik voor een zeer groot deel aan de Lyriden zal besteden.

Echter voor de fotografen van het Delphinus team staat er nog wat extra's op het spel. Zij zijn beiden bezig met de bouw van een nieuwe camera-batterij met het oog op die roemruchte aktie in het najaar. De camerabatterij van Robert is inmiddels geheel klaar en moest hoognodig z'n "vuurdoop" ondergaan. De 85 mm batterij van Casper is nog niet zover maar er zijn wel weer een aantal extra onderdelen gereed. Ook daar is een test onder reële praktijkomstandigheden de best denkbare test van iets nieuws.

De actie gaat eigenlijk al een behoorlijk aantal dagen van tevoren van start. De spanning bouwt zich geleidelijk op. De Lyridenactie gaat de geschiedenis in als de actie waarbij we voor het eerst maximaal kunnen profiteren van de weersinformatie die via het internet tot ons komt. We beginnen het ideaalbeeld behoorlijk te be-

naderen. We hebben natuurlijk al sinds jaar en dag teletekst: een zeer goede bron voor de weersverwachtingen van onze geachte meteorologen. Op Nederland 1,2,3 zijn hier vooral de pagina's 701 t/m 707 van het KNMI van belang, op RTL4 zijn dat de pagina's 191 t/m 197 van MeteoConsult. Nu komen daarbij de weerkaartjes van MeteoConsult die je via de fax (0900-1122322) kunt binnenhalen. Een zeer goed middel als je wat langer op voorhand je een beeld wilt vormen van de ontwikkeling van de grote weersystemen.

Voor de korte termijn planning van waarnemingsacties zijn sinds kort nieuwe mogelijkheden via internet beschikbaar. Ten eerste kunnen we sinds 1 maart beschikken over hoge resolutie beelden van Meteosat. Via het Dundee Satellite Receiving Station worden deze elke 6 uur verversd om 06:00, 12:00, 18:00 en 00:00 UT. Vooral de opname van 18:00 UT is uitstekend geschikt om op zeer korte termijn een actie nog aan te passen want de kwaliteit van deze beelden is zonder meer goed te noemen. Een site te Nottingham geeft alle beelden van de Meteosat elk half uur weer. Aan de hand van deze beelden is heel goed de treksnelheid van de wolken systemen te bapalen. Het mooiste echter zijn de NOAA-beelden die via de universiteit van Straatsburg worden verzorgd. Deze zijn werkelijk bloedstollend fraai! De detailrijkdom is meer dan adembenemend!

De belangrijkste reden om al deze informatie uitputtend tot ons te nemen is het feit dat we met ingang van deze Lyridenactie in staat zijn een nagevoeg perfecte crashactie te organiseren die ook resultaat kan opleveren. Ingrediënten voor zo'n geslaagde crashactie berust op minimaal een viertal pijlers: Benodigd zijn in de eerste plaats een tweetal wagens met

redelijk wat laadruimte, een stationwagen is wat dat betreft een ideaal vervoermiddel. Verder zijn nodig een tweetal aggregaten of, als er slechts één of helemaal geen aggregaten beschikbaar zijn, een voedingsunit die de 12 volt gelijkspanning van de auto-accu (via de sigarettenaansteker) omzet in 220 volt wisselspanning. Op deze wijze is de spanningsvoorziening van de mobiele posten gegarandeerd. De derde pijler is het nauwkeurig kunnen bepalen van de positie van de post middels een GPS-ontvanger. Tot slot is onderlinge communicatie tussen de twee posten ook een voorwaarde. Hiertoe dienen beide posten te zijn uitgerust met een GSM-telefoon.

Aan al deze voorwaarden is bij deze Lyridenactie door post Delphinus voldaan. Reden te meer om een en ander een uit testen. Liefst zouden sommige leden bewolkt en regenachtig weer hebben gehad zodat er tenminste een goede reden is om te crashen. Zoals we weten heeft het "helaas" niet zo mogen zijn en konden wij gewoon in Biddinghuizen bivakkeren. Alle bij een crash benodigde apparatuur kunnen we dus, jammer genoeg, niet allemaal in de praktijk testen. Desondanks is er nog genoeg wat wel getest kan worden.

Terug naar de Lyridenactie zelf.

Al ongeveer een week terug lieten KNMI en MC een vette kluif voor onze neus bungelen: beter weer zou in aantocht zijn! Toch blijkt dat mooie weer telkens weer een heel klein beetje verder naar de toekomst te worden verschoven. Dinsdag 21 april gaan we volop van start achter de computer: de ene na de andere fraaie hoge resolutie meteosat- en NOAA-opname rolt over het scherm en tonen een omvangrijke cirrusveld dat juist in de nacht van dinsdag op woensdag van zuid-west naar noord-oost over Nederland gaat trekken. De hoge be-

wolking houdt de zon weliswaar niet echt tegen zodat de verwachting voor de vakantieganger gunstig gestemd blijft. Voor ons meteorwaarnemers echter is het een regelrechte ramp. De omvang van het cirrusveld is zelfs zo groot dat crashen niet echt doenlijk blijkt. Daarbij belt Robert later op de avond op dat het merendeel van de Hazen ziek te bed ligt inclusief zichzelf.

Woensdag 22 april begint nog met de laatste restanten van het grote cirrusveld die in noord-oostelijke richting verdwijnen. Geleidelijk wordt het te De Bilt steeds zonniger zeker vanaf circa 10 uur werpt de zon scherpe schaduwen. Het beeld ziet er perfect uit! Ook nu weer staat de ISDN-lijn naar het internet vrijwel de gehele dag open zodat elke half uur de meest actuele wolkenopname bekeken kan worden. Alle seinen staan op groen: Nederland gaat een onbewolkte nacht tegemoet en iedereen zal het weten ook! Alle apparatuur te Alphen aan de Rijn en De Bilt staat inmiddels gereed voor Biddinghuizen. Marco arriveert aan het begin van de avond te De Bilt en na een eenvoudige doch voedzame maaltijd melden wij onze geachte collega waarnemers te Ermelo en Alphen aan de Rijn dat wij de wagen gaan pakken en ons richting Biddinghuizen gaan begeven. De fraaie Budget-Rent stationwagen is trouwens maar net groot genoeg om de overmaat aan apparatuur te kunnen bergen. Het spul lijkt volgens Marco bij elke actie "aan te jongen"... Geheel ongelijk kan ik Marco niet geven. Na een dwaalrit door de moderne woonwijken van Ermelo gaan wij met Koen richting Biddinghuizen alwaar wij rond 22:30 arriveren. Inmiddels is Erwin van Ballegoy al aanwezig.

De "visueeltjes" installeren zich spoedig onder de fraaie donkere hemel om maar niets van het Lyridenmaximum te missen dat omstreeks deze tijd haar hoogtepunt bereikt. Ikzelf start inmiddels met het opzetten van de lage batterij en het 85 mm project. Even later kunnen wij onze heer Haas mobiel binnenloodsen waarna het opzetten van zijn fraaie crash-batterij om-

standig wordt gedemonstreerd. Het moet gezegd: een fraai staaltje van technisch vernuft dat zeker nog z'n diensten bij menige (crash-)actie zal gaan bewijzen.

Vanaf circa 00:00 draaien alle batterij te Biddinghuizen volop en precies op hetzelfde moment gaan de batterijen van Hans Betlem in de achtertuin van de Lederkarper te Leiden ook open. Elke meteor van voldoende helderheid die in de velden van de batterij te Leiden verschijnt zal vanaf dat moment simultaan worden vastgelegd door de apparatuur te Biddinghuizen. Helaas blijkt een videoactie niet tot de mogelijkheden te behoren.

De visuele resultaten willen we u niet onthouden: Marco en Koen nemen beide circa 5 uur waren en tellen in die periode respectievelijk 71 en 47 Lyriden hetgeen, met inachtneming van hun persoonlijke perceptiecoëfficiënten, neerkomt op een gemiddelde ZHR over de gehele nacht van 14. Uit het feit dat de ZHR in de loop van de nacht geleidelijk daalt mogen we concluderen dat het maximum reeds voorbij is zoals verwacht. Vuurbollen zijn niet waargenomen, wel een helder exemplaar laag in het zuid-oosten. Meerdere fraaie +1 en 0-en doorklieden het zwerk boven de waarnemers en de camerabatterijen zodat wij ervan uitgaan dat er wel iets gefotografeerd zou kunnen zijn.

De actie is natuurlijk niet compleet zonder een ruime mate van voedselverstrekking. Koffie, broodjes van Koen en koeken hielden de waarnemers en chauffeurs in topconditie. Aan het eind van de nacht waren wij gelukkig ook nog getuige van de zeer fraaie samenstand van Maan, Venus en Jupiter. Voorwaar de moeite waard!

Verder mag ook niet onvermeld blijven dat de familie Appel gaat verhuizen. Zij gaan naar een nieuw onderkomen ongeveer 6 kilometer west van de huidige locatie te Biddinghuizen. Het is dus goed mogelijk dat team Delphinus met de familie mee verhuist als blijkt dat de locatie daar van ongeveer gelijkwaardige astronomische kwaliteit is. Na bestudering van

de kaarten zijn we daar wel gerust op. We gaan in ieder geval ergens in de voorzomer 's-avonds eens op hun nieuwe adres de situatie bestuderen. Wellicht dat de zomeracties dus vanaf een iets gewijzigde locatie gaan plaatsvinden. Wij houden u op de hoogte van de ontwikkelingen rond de waarneemlocatie van post Delphinus! In ieder geval danken wij de familie Appel zeer voor het gebruik mogen maken van hun terrein waarmee deze zozeer geslaagde Lyridenactie een waardige afsluiting vormt van de waarnemingsperiode te Biddinghuizen!

In memoriam : Hittie Dales

Tot ons grote verdriet overleed op 23 februari jongstleden Hittie Dales, na een ziekbed van minder dan een dag. Net nu ze de ziekte, die ze sinds haar kindertijd bevocht, eindelijk overwonnen had en het leven haar weer toelachte, bezweek ze aan een onschuldig ogende infectie.

We kenden Hittie als een opgewekte, enthousiaste vrouw, die veel energie in allerlei sterrenkundige activiteiten stak. Ze was jarenlang actief bij de volkssterrenwachten Fryslan en Bussloo. Verder was ze actief in de 'Dark Sky Association Nederland' en was ze een van de eindredacteurs van de reeks jaarboeken 'Sterren en Planeten 199x'.

Ook binnen de DMS was zij geen onbekende. Afgelopen zomer had ze met een aantal DMS-ers vanuit Bussloo de Perseïden waargenomen, en had ze grootse plannen voor de Perseïdenactie van dit jaar. Verder had ze de taken van Alex Scholten overgenomen, waardoor we in de toekomst meer contacten met haar zouden hebben. Het heeft helaas niet zo mogen zijn..

Hittie heeft in haar leven veel tegenslagen gekend. Ondanks alles, bleef ze altijd de positieve kant van het leven zien. Haar motto was: "Iedere dag heeft een lichtpuntje om voor te leven. Kijk om je heen en geniet."

Wij wensen Andre Oudbier, familie, vrienden en kennissen veel sterkte toe met het verwerken van dit zware verlies.

Erwin van Ballegoy